

Der har boet mennesker her siden de ældste tider. De mange stenredskaber, og i de slettede gravpladser, der er fundet på markerne over hele holmen, vidner om at her har stenaldermennesket boede, og sikkert også kulturer før - ham. Den sidste synlige gravhøj var "Knappen" i Ulbjerg, der blev slettet omkring 1930.



Andre steder ser man kun svagt buede forhøjninger, der, når man ved det, antyder gravpladser. Ved Bjørnkær skulle der efter sigende have været flere, Endnu ses ved Odderkær, umiddelbart ved Nørrelykkevej, en stor flad bakke, der er registreret som værende en gravplads. Ved Hellesøvej, ligeledes ved en antydning af en lille høj, er der fundet flotte kvindesmykker, der vidner om senere bosætninger.

#### **Beretningen om disse smykker har verseret i Holmskov for mange år siden:**

Anmaj Uhlenberg fik besøg af en handelsmand, der ville sælge hende noget, bl.a. ost. Men hun ville ikke købe, hun havde ingen penge, sagde hun. Men han blev ved! - om hun da ikke havde noget, de kunne bytte med. Da kom hun i tanke om, at hendes mand Christen Uhlenberg (+1875) for nogen tid siden havde fundet noget gammelt irret stads, da han pløjede øst for gården. (Hellesøvej 21) Det lå nu i en cigarkasse henne i chatollet. Det fik handelsmanden, og hun fik et stykke ost.

I Holm vidste ingen mere noget om smykkerne, men da Bogen om Als udkom i 1956, viste det sig, at der her var gengivet nogle smykker, der var fundet i Holmskov. og var opbevaret på Nationalmuseet i København. Ved henvendelse til museet viser det sig ganske rigtigt, at det er det "irrede stads" Anmaj havde solgt for et stykke ost. Nationalmuseet oplyser, at det er indleveret af en handelsmand i Sønderborg ved navn Fr.Biehl i 1897. Han har fået 150 Mark for det. Af Nationalmuseets registreringsprotokol fremgår det, at fundet består af 2.ensartede spænder af bronze del vis belagt med guld, 10,5 x 7,9 cm., samt et treflignet spænde, 10 cm.bred, ligeledes guldbelagt bronze.

Et andet bronzealderfund er gjort i en afslidt og over- pløjet gravhøj ved Gunnesehøj ved Stegsvig. Det er et meget smukt grønt oxyderet fuldgrebssværd med greb, hæfte med knap med hvælvet plade og midterribbe og på siden tre smalle ribber (privateje).

Alt dette minder om fordoms tider på holmen.

Men hvornår blev landsbyen så anlagt? Det gjorde den vel for omkr.2000 år siden, på en tid hvor man i almindelighed begyndte at bosætte sig fast, og agerdyrkning og husdyrhold blev mere udviklet. Udviklingen af redskaberne har vel også gjort sit til, at man har samlet sig i små enheder og hjulpet hinanden i et fællesskab, hvad ved jeg.

At den by, - som A. Pontoppidan Thyssen i Dansk Præsten og Sognehistorie-, kalder for "Storlandsbyen Holm", netop kom til at ligge hvor den ligger, kan vel have flere begrundelser.

For det første ligger den lige midt på holmen, der er lige langt til Hellesø mod vest og slottet med øst.